

การสื่อสารกับการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ผ่าน “หนังสือฮาวทู”¹

Communication and the Reproduction of Ideology in “How-to” Books

ธิดารัตน์ มุลลา²

Thidarat Mulla

สมสุข หินวิมาน³

Somsuk Hinviman

¹ บทความจากวิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: editorthidarat@gmail.com

³ Ph.D., รองศาสตราจารย์ ภาควิชาวิทยุและโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: acfb2@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารของตระกูลหนังสือฮาวทู ในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของระบบทุนนิยม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ หนังสือฮาวทู จำนวน 14 เล่ม แบ่งออกเป็น 3 ตระกูลย่อย คือ กลุ่มจิตวิทยา จำนวน 6 เล่ม กลุ่มเศรษฐศาสตร์และการจัดการ จำนวน 5 เล่ม และกลุ่มดีไอวาย จำนวน 3 เล่ม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท ผลการวิจัยพบว่า หนังสือฮาวทูใช้วิธีการสื่อสารผ่านคุณลักษณะต่าง ๆ ของหนังสือ ได้แก่ ปกหนังสือ เนื้อหา และส่วนประกอบอื่น ๆ โดยหนังสือฮาวทูทุกตระกูลย่อย ต่างใช้วิธีสื่อสารแบบเดียวกันในการสร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์ทุนนิยม คือ การใช้การปฏิบัติการของอุดมการณ์และการใช้สัญลักษณ์เพื่อสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์ การสื่อสารของหนังสือฮาวทู มีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมในลักษณะของการย้อนแย้ง คือ ในกระแสหลักหนังสือฮาวทูได้ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยม แต่ในกระแสรองมีอุดมการณ์อื่นที่ต่อรองหรือต่อต้านระบบทุนนิยม อย่างไรก็ตามอุดมการณ์ทุนนิยมยังคงเป็นอุดมการณ์หลักของหนังสือฮาวทู และหนังสือฮาวทูเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงลักษณะของทุนนิยมในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากยังเป็นผลผลิตของสังคมนิยม ที่เน้นการจัดการปัญหาของระบบทุนนิยม และการพึ่งพาตนเองตามวิถีสังคมนิยมใหม่

Abstract

The research aims to understand implement of communication how-to book genre and the reproduction of capitalism Ideology. The sample group of this research that divided into three sub-genres; psychology (6 books), economics and management (5 books) and do-it-yourself (3 books). This research is qualitative research by aiming at textual analysis of how-to books. The results revealed that how-to books use implement of communication through the features of books such as book cover, contents and other components in which whether any genres of How-to books were used the same way for creating legitimacy to ideology by using the ideological practices and the sign. How-to books communication have the reproduction ideology in contradictory features that is the mainstream How-to books reproduce the capitalistic ideology, but the downstream that has ideology to negotiate or counteract the capitalism. By the capitalistic ideology is also remains to be How-to books dominant ideology. And this material is indicator to capitalism features in 21st century. In addition How-to Books are product of social capitalism that emphasizes on management issues of capitalism and self reliance by way of modern society.

คำสำคัญ: หนังสือฮาวทู การผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์

Keyword: How-to books, Reproduction of ideology

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา หนังสือฮาวทู (How-to books) เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมาก โดยพบว่ามีกิตติอันดับหนังสือขายดีประจำร้านหนังสืออยู่เสมอ ทั้งเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง การจัดการด้านธุรกิจ การดูแลสุขภาพ ฯลฯ หนังสือฮาวทูเป็นวรรณกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากหนังสือ “Self-help” หรือ “Self-improvement” ของประเทศในฝั่งตะวันตก โดยเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงที่โลกเข้าสู่ยุคสังคมสมัยใหม่หรือสังคมอุตสาหกรรมที่ครอบงำด้วยระบบทุนนิยม (McGee, 2005: 11) วรรณกรรมประเภทนี้จึงมีขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้คนในสังคมพัฒนาตนเอง เนื่องจากสังคมสมัยใหม่มีการแข่งขันสูง ต่อมาได้มีการเผยแพร่หนังสือ “Self-help” ไปยังอีกหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยที่รู้จักในชื่อ หนังสือฮาวทู

แม้หนังสือฮาวทูจะเป็นวรรณกรรมที่จัดอยู่ในกลุ่มสารคดีหรือเรื่องจริง (Non-fiction) แต่สิ่งที่ทำให้หนังสือฮาวทูมีความแตกต่างจากวรรณกรรมอื่น ๆ ในกลุ่มนี้ คือ เป้าหมายของหนังสือฮาวทูที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยใช้รูปแบบการเขียนที่มีลักษณะเป็นคู่มือปฏิบัติ เรียงลำดับเรื่องราวอย่างเป็นขั้นตอน โดยผู้เขียนหนังสือฮาวทูมักเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีชื่อเสียง ที่มาถ่ายทอดประสบการณ์ตรงของตนเอง และหยิบยกเรื่องราวของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีชื่อเสียงคนอื่น ๆ มาประกอบการให้เหตุผล และกระตุ้นด้านอารมณ์ความรู้สึกให้คล้อยตามวิธีคิดเดียวกับผู้เขียน ด้วยลักษณะเฉพาะของหนังสือฮาวทูที่เป็นการชี้นำวิธีคิด วรรณกรรมประเภทนี้จึงสามารถเป็นเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อโน้มน้าวให้ผู้คนในสังคมคล้อยตามและยึดมั่นความคิดนั้นในที่สุด

ตามแนวทางการศึกษาของนักทฤษฎีสายมาร์กซิสต์ กรอบวิธีคิดที่กำหนดความเข้าใจของคนในสังคม เรียกว่า “อุดมการณ์ (Ideology)” ซึ่งจะต้องตอกย้ำหรือ “ผลิตซ้ำ (Reproduction)” วิธีคิดอย่างต่อเนื่อง หรือที่เรียกว่า การผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ (Reproduction of ideology) เพื่อไม่ให้วิธีคิดนั้นสูญสลายไปจากสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2554: 56) แต่ด้วยอุดมการณ์มีลักษณะเป็นนามธรรม จึงมองเห็นได้ต่อเมื่อแสดงตัวออกมาในรูปธรรมอื่น ๆ ซึ่งหนังสือฮาวทูนั้น จัดว่าเป็นรูปธรรมอย่างหนึ่งที่สามารถผลิตซ้ำวิธีคิดเพื่อให้ผู้คนคล้อยตามได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีจุดมุ่งหมายให้ผู้อ่านแก้ไขปัญหาตามวิธีของผู้เขียน ดังนั้นอุดมการณ์ที่อยู่ในความคิดของผู้เขียน จึงสามารถส่งต่อไปยังผู้อ่านให้มีวิธีคิดเดียวกันกับผู้เขียนได้ ซึ่งจะทำให้อุดมการณ์ดังกล่าวยังคงดำรงอยู่ต่อไป

โดยอุดมการณ์สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท คือ “อุดมการณ์หลัก (Dominant ideology)” ซึ่งเป็นวิธีคิดที่สนับสนุนอุดมการณ์หลักของสังคม “อุดมการณ์ทางเลือก (Alternative ideology)” ที่รวมชอมกับวิธีคิดของอุดมการณ์หลัก และ “อุดมการณ์ต่อต้าน (Counter-ideology)” ที่ปฏิเสธวิธีคิดของอุดมการณ์หลัก (กาญจนา แก้วเทพ: และ สมสุข ทินวิมาน, 2553: 221-222) ซึ่งอุดมการณ์หลักของหนังสือฮาวทู ได้แก่ อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalistic ideology) เนื่องจากจุดเริ่มต้นของวรรณกรรมประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนในสังคมปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบทุนนิยม แต่เมื่อเวลาผ่านไปหนังสือฮาวทูมีการแตกย่อยของเนื้อหามากขึ้น เมื่อนำมาจัดตระกูล (Genre) ด้วยแนวคิด (Theme) พบว่าหนังสือฮาวทูแยกออกได้เป็น 3 ตระกูลย่อย (Sub-genre) คือ กลุ่มจิตวิทยา กลุ่มเศรษฐศาสตร์และการจัดการ และกลุ่มดีไอวาย ซึ่งอาจไม่ได้มีการถ่ายทอดวิธีคิดในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมเพียงอย่างเดียวดังเดิม โดยงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในส่วนของวิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ผ่านคุณลักษณะของหนังสือฮาวทู ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา กลวิธีสร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์เพื่อให้ระบบความคิดดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม รวมถึงกลวิธีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์หลักของอุดมการณ์ทุนนิยม และอุดมการณ์ต่อต้านทุนนิยม ในพื้นที่หนังสือฮาวทู

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของหนังสือฮาวทูเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยม
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีสร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์ของหนังสือฮาวทู
3. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์หลักของอุดมการณ์ทุนนิยม และอุดมการณ์ต่อต้านทุนนิยม ในพื้นที่หนังสือฮาวทู

ขอบเขตการวิจัย

การวิเคราะห์วิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ผ่านหนังสือฮาวทูครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดอุดมการณ์ (Ideology) ของ หลุยส์ อัลธุสเซอร์ (Louis Althusser) และทฤษฎีสัญวิทยา ของ โรลิ่งด์ บาร์ธส์ (Roland Barthes) ในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยกลุ่มตัวอย่างได้คัดเลือกจากหนังสือฮาวทูที่เป็นภาษาไทย ทั้งวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมแปลจากภาษาต่างประเทศ ที่ตีพิมพ์หรือตีพิมพ์ซ้ำ ในช่วงปี 2550-2555 และเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน ซึ่งพิจารณาจากจำนวนครั้งที่ตีพิมพ์ในหนังสือหมวดหมู่เดียวกัน และให้มีความหลากหลายของเนื้อหาโดยพิจารณาจากหมวดหมู่ที่ปรากฏในข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือ (Cataloging in publication: C.I.P.) รวมจำนวน 14 เล่ม และจำแนกตามตระกูลย่อยของหนังสือฮาวทู 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มจิตวิทยา จำนวน 6 เล่ม ได้แก่
 - 1.1 เดอะ ท็อป ซีเคร็ต ของ สม สุจีรา (2551) (หมวดความคิดและการคิด)
 - 1.2 30 วิถีเอาชนะโชคชะตา The Luckiest Man in the World ของ บัณฑิต อึ้งรังษี (2552) (หมวดความสำเร็จ)
 - 1.3 100 คนคิด 10 คนทำ 1 คนสำเร็จ ของ พรหมมาตร์ ชายสิม (2551) (หมวดการพัฒนาตนเอง)
 - 1.4 การลาออกครั้งสุดท้าย The Last Resignment ของ ภาณุมาศ ทองธนากุล (2554) (หมวดการดำเนินชีวิต)
 - 1.5 ลายแทงแห่งความสุข The Secret of Happiness ของ ว. วชิรเมธี (2552) (หมวดธรรมะกับชีวิตประจำวัน)
 - 1.6 เดอะ ลาสต์ เลกเซอร์ ของ แรนดี้ เพ้าซ์ (2552) (หมวดจิตวิทยาชีวิตประจำวัน)
2. กลุ่มเศรษฐศาสตร์และการจัดการ จำนวน 5 เล่ม ได้แก่
 - 2.1 ให้เงินทำงาน ของ ธนพ เอี่ยมอมรพันธ์ (2554) (หมวดการเงินส่วนบุคคล)
 - 2.2 รวยหุ้นล้านฟ้าด้วยระบบคิดใหม่ Beat Stock Market with The Beneficial System Theory ของ พิชัย จาวลา (2555) (หมวดการเล่นหุ้น)
 - 2.3 ความสำเร็จไม่มีสูตรสำเร็จ ของ หลี่จื้ออิ่ง (2553) (หมวดการจัดการธุรกิจ)
 - 2.4 สูตรลับการตลาด The secrets of success in marketing ของ เอียน ลินตัน (2554) (หมวดการตลาด)
 - 2.5 ภาวะผู้นำ 5 ระดับ 5 Levels of Leadership ของ จอห์น แม็กซ์เวลล์ (2555) (หมวดการบริหารงานบุคคล)
3. กลุ่มตีไวยาวย จำนวน 3 เล่ม ได้แก่
 - 3.1 กินถูก สุขสง่า ของ สง่า ดามาพงษ์ (2555) (หมวดสุขภาพ)
 - 3.2 ฉันจะเป็นชาวนา ของ สิริยากร พุกกะเวส (2555) (หมวดเกษตรอินทรีย์)
 - 3.3 สวยเบ๊ะ 100 สิ่งเพื่อผู้หญิงดูดี ของ ปิยะจิต โอสถานนท์ (2555) (หมวดความงาม)

วิธีดำเนินการวิจัย

วิเคราะห์วิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ผ่านหนังสือฮาวทู ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบและเนื้อหาของกลุ่มตัวอย่างหนังสือฮาวทูตามขอบเขตการศึกษาค้นคว้า
2. วิเคราะห์วิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ
 - 2.1 วิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ ผ่านคุณลักษณะของหนังสือฮาวทู ได้แก่ ปกหนังสือ เนื้อหา และส่วนประกอบอื่น ๆ โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ตามแนวคิดของ จอห์น คาเวลติ (John Cawelti) ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก มุมมองการเล่าเรื่อง
 - 2.2 กลวิธีสร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์ของหนังสือฮาวทู ด้วยการปฏิบัติการของอุดมการณ์ ของ หลุยส์ อัลตูเชร์ และการใช้สัญญาเพื่อสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์ ของ โรลิ่งด์ บาร์ธส์
 - 2.3 กลวิธีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ ตามแนวคิดเรื่องชนชั้น ของ โกราน เทอร์บอร์น (Goran Therborn)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของหนังสือฮาวทู พบผลการวิจัย ดังนี้

1. วิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ผ่านคุณลักษณะของหนังสือฮาวทู
 - 1.1 ด้านปกหนังสือ การตั้งชื่อเรื่องมีลักษณะเป็นคู่มือปฏิบัติหรือเคล็ดลับ โดยสื่อถึงความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ ว่าสามารถคลี่คลายปัญหาหรือไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยตนเอง ส่วนคำโปรยหน้าปกจะเน้นนำเสนอความสำเร็จของผู้เขียน ซึ่งเป็นการทำกรณีย์วันกลายเป็นข้อเท็จจริงทั่วไปที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน และเลือกใช้ภาพปกที่เลือกนำเสนอความสุขความสำเร็จ ตามอุดมการณ์ของเรื่องนั้น ๆ
 - 1.2 ด้านเนื้อหา หนังสือฮาวทู มีองค์ประกอบในการเล่าเรื่อง 5 องค์ประกอบ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก และมุมมองการเล่าเรื่อง โดย “โครงเรื่อง” มีการดำเนินเรื่อง 2 ขั้นตอน คือ การเปิดเรื่องด้วยความขัดแย้งจากปัญหา ระบบทุนนิยม ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม และปิดเรื่องด้วยการคลี่คลายปัญหาในระดับปัจเจก คือการแก้ที่ตัวเองไม่ใช่ที่ระบบ โดยการจัดการกับปัญหาในระบบทุนนิยมคือ “แก่นเรื่อง” ของหนังสือฮาวทู ผ่านหลักการของผู้เขียนซึ่งเป็นตัวละครหลักของเรื่อง ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีชื่อเสียงหรือผู้เชี่ยวชาญ เล่าปัญหาที่เป็นปัจจุบันร่วมกันจากมุมมองการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่ 1 หรือจากสายตาของผู้เขียน และใช้คำสรรพนาม คือ “ผม” “คุณ” แทนตนเอง ซึ่งเป็นกลวิธีเรียกเพื่อกำหนดตัวตน ชักจูงตัวตนของผู้อ่านให้มาขึ้นตรงกับตัวตนของผู้เขียน หรือ “เรา” เพื่อเรียกเร้าความเป็นพวกเดียวกัน ทั้งหมดนี้ เพื่อให้ผู้อ่านยอมรับอุดมการณ์ชุดเดียวกันกับผู้เขียน
- ทั้งนี้ คุณลักษณะต่าง ๆ เป็นจุดร่วมของตระกูลหนังสือฮาวทู ส่วนจุดต่างของแต่ละตระกูลย่อยนั้น ขึ้นอยู่กับแนวคิดของแต่ละกลุ่ม ทำให้เนื้อหาต่างกันออกไป คือ กลุ่มจิตวิทยาจะเน้นด้านความคิด กลุ่มเศรษฐศาสตร์และการจัดการ เน้นด้านการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยม ส่วนกลุ่มดีไอวาย เน้นเรื่องร่างกายและการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้นคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นหนังสือฮาวทูจึงมีลักษณะเฉพาะตามแนวคิดที่เข้ามาควบคุม
- 1.3 ด้านส่วนประกอบอื่น ๆ ได้แก่ คำนำ คำนิยม และประวัติผู้เขียน เพื่อให้คำตอบกับผู้อ่านว่า เพราะเหตุใดจึงควรอ่านหนังสือฮาวทูเล่มนี้ ผ่านมุมมองของคนนอกที่ไม่ใช่ผู้เขียน เช่น บรรณาธิการ ผู้ให้คำนิยม เป็นต้น และยังเป็นการยืนยันถึงความเป็นผู้เชี่ยวชาญของผู้เขียน โดยเฉพาะในส่วนของประวัติ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับหลักการหรืออุดมการณ์ของหนังสือ

2. กลวิธีสร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์ของหนังสือฮาวทู

หนังสือฮาวทูมีกลวิธีในการสร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์ของหนังสือ โดยใช้ปฏิบัติการของอุดมการณ์ และสัญลักษณ์ ดังนี้

2.1 ปฏิบัติการของอุดมการณ์ (Ideological practices) หนังสือฮาวทูใช้ปฏิบัติการของอุดมการณ์เพื่อสร้างความชอบธรรม ได้แก่

2.1.1 การทำให้ดูราวกับเป็นธรรมชาติ (Naturalisation) คือการทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าแนวคิดที่นำเสนอเป็นเรื่องราวปกติสำหรับทุกคนในสังคม ดังวิธีคิดที่อุดมการณ์ทุนนิยมนำมาใช้ในการเล่าเรื่อง เช่น การแข่งขันนำไปสู่ความสำเร็จ เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

2.1.2 การผสมความจริงกับจินตนาการ (Real-and-seemingness) คือการผสมเรื่องจริงกับลวงจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังเช่นการเล่าเรื่องโดยยกตัวอย่างเหตุการณ์ของผู้อื่นมาอ้างอิง ซึ่งเรื่องราวเหล่านั้นไม่มีหลักฐานมาอ้างอิงว่าจริงหรือไม่ แต่เพราะหนังสือฮาวทูเป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องจริง จึงทำให้เหตุการณ์ดูเป็นจริง หรือการทำให้เรื่องที่เกิดขึ้นยากกลายเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ เช่น คำโปรยหน้าปกจากเรื่อง “ให้เงินทำงาน” ที่ว่า “เคล็ดลับการลงทุนง่าย ๆ ที่คุณอาจยังไม่รู้ เมื่อเงิน 5,000 บาท ทำงานให้คุณได้อย่างเหลือเชื่อ เป็นต้น ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการลงทุนนั้นเกิดขึ้นกับตนเองได้เช่นกัน

2.1.3 การสร้างชุดโครงสร้างความสัมพันธ์ (Structuralist set of relations) โดยใช้การจับคู่คำตรงข้ามแล้วให้ความหมายเพื่อกำหนดคุณค่าให้สิ่งหนึ่งดีกว่าสิ่งหนึ่ง เพื่อสนับสนุนอุดมการณ์ของตน เช่น ความสำเร็จ-ความล้มเหลว ที่อุดมการณ์ทุนนิยมได้ให้ความหมายความว่า ความสำเร็จ คือความยากจน คือ ความล้มเหลว ต่างจากการให้ความหมายของอุดมการณ์ต่อต้านทุนนิยม ที่ให้ความหมาย ความพอเพียง คือ ความสำเร็จ การยึดติดในวัตถุ คือ ความล้มเหลว เป็นต้น

2.1.4 การอ้างถ้อยคำที่มีอุดมการณ์ (Speech) คือการใช้ถ้อยคำของผู้มีชื่อเสียงหรือผู้เชี่ยวชาญ มาประกอบการเล่าเรื่องทั้งด้านการให้เหตุผลว่าแนวคิดนั้นน่าเชื่อถือ เพราะได้รับการยืนยันจากผู้ประสบความสำเร็จมาแล้ว หรือถ้อยคำที่กระตุ้นด้านอารมณ์ความรู้สึก เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตาม เช่น เรื่อง “กินถูก สุขสง่า” ที่ว่า “เงินซื้ออาหารอร่อย ๆ ราคาแพงได้ แต่เงินไม่สามารถซื้อสุขภาพดีได้” เป็นต้น

2.1.5 การนำเสนอแบบสังคมยูโทเปีย (Utopia) โดยใช้การเล่าเรื่องเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของอุดมการณ์ตรงกันข้าม โดยแสดงให้เห็นถึงอนาคตที่ดีกว่าด้วยการเล่าเรื่องหรือนำเสนอภาพที่สวยงาม ดังวิธีการของอุดมการณ์ต่อต้านทุนนิยม เช่น เรื่อง “ฉันจะเป็นชวาณา” ที่มีการเล่าเรื่องในตอนหนึ่งว่า “ผู้เขียนชอบไปนั่งที่นอกชานบ้าน ดูนกขาวบางแสงจันทร์ มีที่นั่งห้อยนับสิบนับร้อยบินว๊อบ ๆ แวม ๆ เหมือนดวงดาวอยู่ทั่วไป” เพื่อสื่อความหมายว่าคนเมืองไม่ได้รับความสุขแบบนี้ เป็นต้น

2.2 การใช้สัญลักษณ์เพื่อสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์ เพื่อต่อยอดความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเป็นที่ยอมรับของคนกลุ่มใหญ่ ได้แก่

2.2.1 การใช้สัญลักษณ์ผ่านเนื้อหา ด้วยการติดตั้งความหมายโดยนัยด้านบวกให้กับอุดมการณ์ของตน หรือใช้วิธีแยกสลายความหมายเดิมที่เป็นอุปสรรคต่ออุดมการณ์ตน แล้วสร้างความหมายใหม่ที่เป็นด้านบวก ดังเรื่อง “สายแห่งความสุข” ที่ผู้เขียนได้สร้างความหมายด้านลบให้กับคำว่า “เงิน” เช่น “เงินนั้นกินทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางหน้าโดยไม่มีข้อยกเว้น แม้กระทั่งตัวมันเอง” เพื่อต่อยอดว่าต้นเหตุของความทุกข์มาจากเงิน เป็นต้น

2.2.2 การใช้สัญลักษณ์ผ่านภาพ ด้วยการนำเสนอภาพบวกของอุดมการณ์ตนเอง หรือการนำเสนอด้านลบของอุดมการณ์ที่อยู่ตรงข้าม เพื่อสร้างภาพบวกของอุดมการณ์ตนเองให้มีความเด่นชัดขึ้น ดังเช่นภาพประกอบหนังสือฮาวทูเรื่อง

ที่ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยม ที่นำเสนอด้วนวาทด้วยภาพผู้เขียนสวมสูท มีชีวิตที่สะดวกสบาย เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

3. กลวิธีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของหนังสือฮาวทู

หนังสือฮาวทู เป็นพื้นที่ในการผลิตซ้ำอุดมการณ์ทั้งหมด 13 อุดมการณ์ ซึ่งแบ่งตามประเภทด้วยชนชั้น โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของ โกราน เธอร์บอร์น (Goran Therborn) (ขจิตชัญญ กิจวิสาละ. 2553: 164) เป็นเกณฑ์ซึ่งแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นโดยตรง (Class ideology: CI) ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามวิถีการผลิต จึงเป็นอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนายทุน ปรากฏในหนังสือฮาวทู 5 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์ชัชชนะ อุดมการณ์เงินตรานิยม อุดมการณ์ความเป็นผู้นำ และอุดมการณ์บริโภคนิยม และ กลุ่มอุดมการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางชนชั้น (Non-class ideology: NCI) ที่จะไม่พัฒนาไปตามวิถีการผลิตทั้งหมด แต่จะมีการพัฒนาทางประวัติศาสตร์และทางเนื้อหา โดยตัวเอง ซึ่งก็คืออุดมการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนายทุน ปรากฏในหนังสือฮาวทู 8 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ศาสนา อุดมการณ์คุณธรรม อุดมการณ์ความพอเพียง อุดมการณ์ความเชื่อ อุดมการณ์จิตนิยม อุดมการณ์รักสุขภาพ อุดมการณ์ความงาม และอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม

โดยหนังสือฮาวทูทั้ง 3 กลุ่มต่างได้ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นโดยตรง หรืออุดมการณ์ของชนชั้นนายทุนซึ่งสนับสนุนอุดมการณ์ทุนนิยม ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักของหนังสือฮาวทู แต่ลักษณะการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมของแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันออกไป เพราะบางกลุ่มได้ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ต่อต้านทุนนิยมด้วย ดังนี้

กลุ่มจิตวิทยา พบว่ามีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์หลัก เพียงแต่ไม่ทั้งหมด เพราะมีการต่อรองและต่อต้านระบบทุนนิยม ในเรื่องที่มีแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางศาสนา

กลุ่มเศรษฐศาสตร์และการจัดการ พบว่ามีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์หลักทั้งหมด เพราะปรากฏชุดอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นโดยตรงเพียงชุดเดียว

กลุ่มดีไอวาย พบว่ามีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์หลัก เพียงแต่ไม่ทั้งหมด เพราะปรากฏชุดอุดมการณ์ที่มีการต่อรองและต่อต้านระบบทุนนิยม ในเรื่องที่มีแนวคิดเกี่ยวกับศาสนา สุขภาพ และท้องถิ่นนิยม

จากการวิเคราะห์อุดมการณ์ของแต่ละกลุ่มผลิตซ้ำ พบว่ามีการต่อสู้ช่วงชิงระหว่างอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนายทุนกับอุดมการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับนายทุน เพื่อสถาปนาอุดมการณ์ของตนขึ้นเป็นอุดมการณ์หลักของหนังสือฮาวทู โดยวิถีการต่อสู้ของอุดมการณ์ทั้งสองกลุ่มใช้คือ การเหยียบย่ำอุดมการณ์ตรงข้ามมาสนับสนุนหรือสร้างความธรรมให้กับอุดมการณ์ของตน เช่น เรื่องที่สนับสนุนอุดมการณ์หลัก เมื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นผู้นำ จะสอดแทรกอุดมการณ์คุณธรรมเข้าไปในเชิงสนับสนุน เพื่อให้เกิดความถูกต้องชอบธรรมในการควบคุมผู้อื่น หรือเรื่องที่สนับสนุนอุดมการณ์ต่อต้าน เมื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ความพอเพียง จะสอดแทรกอุดมการณ์เงินตรานิยมเข้าไปในเชิงเปิดเผย์ด้านลบ เพื่อให้อุดมการณ์ของตนได้รับการยอมรับจากผู้อ่าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว มีประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการอภิปรายผล ดังนี้

1. การธำรงอุดมการณ์ทุนนิยมด้วยวิธีการสื่อสารผ่านคุณลักษณะของหนังสือฮาวทู

ทุกวันนี้มีระบบความคิดหรืออุดมการณ์ที่ถูกผลิตขึ้นมานับไม่ถ้วน แต่ก็มีอุดมการณ์จำนวนไม่น้อยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งแล้วสูญสลายไป ดังนั้นการจะธำรงอุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่งให้ยังคงอยู่ต่อไปในสังคมได้นั้น จะต้องมีการถ่ายทอดระบบความคิดผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรม และผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์นั้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับอุดมการณ์ทุนนิยมเป็นระบบ

ความคิดที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 19 อันเป็นช่วงเวลาที่สังคมเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม (สุภาภักดิ์ จันทนาวิศ. 2554: 63) เนื่องจากหนังสือเป็นสื่อมวลชนยุคแรก ๆ จึงเข้ามามีบทบาทในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยม เนื่องจากหนังสือเป็นสื่อที่เข้าถึงคนจำนวนมาก โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นชนชั้นที่มีความรู้และมีรายได้เพียงพอที่จะซื้อหนังสือ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. 2550: 207) กลุ่มคนเหล่านี้ คือแรงงานของระบบทุนนิยมที่ต้องการพัฒนาตนเองมาสู่การเป็นนายทุนในอนาคต โดยหนังสือขาวหูเป็นวรรณกรรมที่มีลักษณะเป็นคู่มือแนะนำการใช้ชีวิต ภายใต้สังคมสมัยใหม่ที่ดำเนินด้วยระบบทุนนิยม มีรูปแบบการเขียนที่กระชับ เป็นลำดับขั้นตอน และอ่านง่าย คุณลักษณะเฉพาะของหนังสือประเภทนี้ คือเป้าหมายที่เน้นการคลี่คลายปัญหาด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีของสังคมสมัยใหม่ที่ผู้คนต้องแข่งขัน โดยผู้ที่เข้ามาให้คำแนะนำจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ เพราะผู้คนในสังคมทุนนิยมต่างให้ความเชื่อถือผู้เชี่ยวชาญ (Giddens. 1991: 97-99) ทำให้หนังสือขาวหูเข้ามาแทนที่สถาบันครอบครัวหรือสถาบันศาสนา กลายเป็นทางเลือกสำคัญของคนในสังคมเมื่อประสบปัญหา

หากแบ่งตระกูลหนังสือขาวหูตามแนวคิดของเรื่อง สามารถจำแนกได้ 3 ตระกูล คือ กลุ่มจิตวิทยา กลุ่มเศรษฐศาสตร์ และการจัดการ และกลุ่มดีไอวาย โดยจุดร่วมอันเป็นลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมประเภทนี้ที่ใช้สื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยม คือการสื่อสารผ่านคุณลักษณะต่าง ๆ ของหนังสือขาวหู ได้แก่ “ปกหนังสือ” “เนื้อหา” และ “ส่วนประกอบอื่น ๆ” โดยวิธีการสื่อสารในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ผ่าน “ปกหนังสือ” จะใช้การโน้มน้าวด้วยข้อความและภาพประกอบ เช่น การใช้คำโปรยบนหน้าปก ที่กล่าวถึงความร้ายแรงเป็นผู้ชนะของผู้เขียน ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากในชีวิตจริง ให้กลายเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน หรือการเลือกใช้ภาพปกที่สื่อถึงความน่าเชื่อถือของผู้เขียนผ่านเครื่องแต่งกายที่ดูดีและทันสมัย ส่วน “เนื้อหา” วิธีการที่พบคือ ใช้การเล่าเรื่องจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน ผ่านการใช้คำสรรพนามว่า “ผม” “ฉัน” ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ แล้วแนะนำวิธีการคลี่คลายปัญหา โดยอาศัยความเป็นผู้เชี่ยวชาญของตนเอง หรืออ้างอิงบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเช่นกัน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดการยอมรับอุดมการณ์ได้โดยง่าย รวมถึงการใช้คำสรรพนามว่า “เรา” เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียน สำหรับ “ส่วนประกอบอื่น ๆ” ได้แก่ คำนำ คำนิยม และประวัติผู้เขียน จะใช้วิธีการนำบุคคลอื่นมายืนยันความสำเร็จหรือความเป็นผู้เชี่ยวชาญของผู้เขียน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับอุดมการณ์ และไม่ว่าหนังสือขาวหูเรื่องนั้นจะผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ใด ต่างใช้วิธีการเดียวกันนี้ ในการสื่อสารผ่านคุณลักษณะเฉพาะของหนังสือขาวหู สำหรับผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ด้วยเช่นกัน

2. การสร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์ด้วยกลวิธีการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่อง ตามแนวทางการศึกษาของกระบวนการคิดใหม่เป็นการประกอบสร้างความหมาย ความจริงของสิ่งหนึ่งซึ่งรับรู้จากการประกอบสร้างขึ้นมา การเล่าเรื่องทำหน้าที่ต่อยอดอุดมการณ์เดิม ๆ ให้มั่นคง (กาญจนา แก้วเทพ. 2553: 112-113) จึงพบว่า กลวิธีที่หนังสือขาวหูใช้ในการสร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์ คือการประกอบสร้างความหมายในดับบวกให้กับอุดมการณ์ โดยใช้ปฏิบัติการของอุดมการณ์ตามแนวคิดของ หลุยส์ อัลธุสเซร์ เพื่อโน้มน้าวผู้อ่านให้คล้อยตามอุดมการณ์ที่หนังสือขาวหูแต่ละเรื่องติดตั้งไว้ ปฏิบัติการทางอุดมการณ์ที่นำมาใช้ ได้แก่ “การทำให้ดูราวกับเป็นธรรมชาติ” โดยให้ผู้อ่านคิดว่าวิถีคิดนั้นเป็นปกติสำหรับทุกคนในสังคม หากเป็นกระบวนการผลิตอุดมการณ์ทุนนิยม จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่ความสำเร็จจึงเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนต้องทำ หรือในเรื่องที่ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ต่อต้าน จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการพัฒนาตนเองเป็นต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่พบในสังคม “การผสมความจริงกับจินตนาการ” โดยการผสมเรื่องจริงกับลวงจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ด้วยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ของผู้อื่นมาอ้างอิง หรือการทำให้เรื่องที่เกิดขึ้นยากกลายเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ เช่น การนำเสนอความสำเร็จของผู้เขียนด้านฐานะการเงินระดับมหาเศรษฐี เพื่อทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าใครก็สามารถประสบความสำเร็จหรือเป็นอย่างผู้เขียนได้ “การสร้างชุดโครงสร้างความสัมพันธ์” ด้วยการแบ่งคู่คำตรงข้ามแล้วให้ความหมาย เพื่อกำหนดชั้นของคุณค่า โดยคู่คำสำคัญที่ปรากฏ

ในหนังสือฮาวทู ได้แก่ “ความสำเร็จ-ความล้มเหลว” และ “ความสุข-ความทุกข์” ซึ่งการให้ความหมายของคำจะต่างกัน ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ที่ผลิตซ้ำ เช่น ความสำเร็จของอุดมการณ์ทุนนิยมคือการมีเงินจำนวนมาก การเป็นผู้ชนะ ส่วนความล้มเหลวคือความยากจน เป็นผู้แพ้ “การอ้างถ้อยคำที่มีอุดมการณ์” ซึ่งพบทั้งด้านการให้เหตุผล และด้านอารมณ์ความรู้สึก โดยเน้นถ้อยคำของผู้มีชื่อเสียงหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อถือหรือคล้อยตาม “การนำเสนอแบบสังคมนิยม” โดยใช้ในการเล่าเรื่องด้านบวกเพื่อให้เกิดภาพสวยงามในอุดมคติกับผู้อ่าน ทำให้เกิดภาพลบกับอุดมการณ์ตรงข้าม ดังเช่น การบรรยายให้เห็นภาพความสงบสุข วิธีชีวิตที่เรียบง่ายของสังคมนิยม ของอุดมการณ์ต่อต้าน ที่ไปทำลายความน่าเชื่อถือของอุดมการณ์ทุนนิยมเรื่องความสุขสบายจากการครอบครองวัตถุ ที่แลกด้วยความเหนื่อยล้า เพื่อให้ผู้ที่หมดหวังกับสังคมนิยม กลับที่จะออกนอกกรอบชีวิตปัจจุบัน

นอกจากการใช้การปฏิบัติการของอุดมการณ์แล้ว หนังสือฮาวทูได้สร้างความชอบธรรมให้กับอุดมการณ์ ด้วยการใช้สัญลักษณ์เพื่อสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์ ผ่านเนื้อหาและภาพ เพื่อให้เกิดการยอมรับจากคนในสังคม ดังเช่นการติดตั้งความหมายโดยนัยด้านบวกของอุดมการณ์ทุนนิยมที่ได้ให้ความหมายของ “เงิน” ว่าเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ซึ่งวิธีเดียวกันนี้ อุดมการณ์ต่อต้านทุนนิยมก็นำมาใช้เช่นกัน โดยแยกสลายความหมายของเงินตามแนวคิดของอุดมการณ์ทุนนิยม จากสิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยนความสุข กลายมาเป็นต้นเหตุของความทุกข์ หรือการใช้สัญลักษณ์ผ่านภาพ ด้วยการนำภาพถ่ายที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของผู้เขียนประกอบการเล่าเรื่อง เพื่อตอกย้ำถึงผลลัพธ์จากการยอมรับอุดมการณ์ชุดเดียวกับผู้เขียน ซึ่งกระบวนการสร้างความหมายเหล่านี้เมื่อได้รับการตอกย้ำอย่างต่อเนื่องผ่านการเล่าเรื่อง จะทำให้ผู้อ่านเกิดการซึมซับและยอมรับไปโดยปริยายว่าอุดมการณ์ที่หนังสือฮาวทูผลิตซ้ำ เป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมและควรปฏิบัติตาม

3. กลวิธีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของหนังสือฮาวทู

เมื่อแบ่งประเภทของอุดมการณ์ด้วยชนชั้นตามเกณฑ์ของ โกราน เฮอร์บอร์น อุดมการณ์ทั้งหมดที่หนังสือฮาวทูได้ผลิตซ้ำซึ่งมีจำนวน 13 อุดมการณ์ แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นโดยตรง (Class ideology: CI) หรืออุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนายทุน ได้แก่ อุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์ชัชชนะ อุดมการณ์เงินตรานิยม อุดมการณ์ความเป็นผู้นำ และอุดมการณ์บริโภคนิยม และ กลุ่มอุดมการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางชนชั้น (Non-class ideology: NCI) หรืออุดมการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนายทุน ได้แก่ อุดมการณ์ศาสนา อุดมการณ์คุณธรรม อุดมการณ์ความพอเพียง อุดมการณ์ความเชื่อ อุดมการณ์จิตนิยม อุดมการณ์รักสุขภาพ อุดมการณ์ความงาม และอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม

โดยพบว่า การทำงานของอุดมการณ์ทั้งสองกลุ่มจะเป็นลักษณะของการหยิบยืม หรือนำอุดมการณ์ของฝ่ายตรงข้ามมาทำให้เกิดความชอบธรรมหรือภาพด้านบวกของอุดมการณ์ตน ซึ่งสอดคล้องกับที่ อีริค โอลิน ไรท์ (Erik Olin Wright) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับหลักการในการสร้างอุดมการณ์ว่า จะมีการนำอุดมการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางชนชั้น มาผนวกเข้ากับอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นโดยตรง ดังนั้น อุดมการณ์ทุนนิยมซึ่งถือเป็นอุดมการณ์ใหม่ของสังคม เมื่อเปรียบเทียบกับอุดมการณ์ศาสนา ทำให้ขาดความชอบธรรมในสายตาของคนในสังคม ดังนั้นจึงต้องนำมาผนวกเข้ากับอุดมการณ์ที่มีความชอบธรรมอยู่แล้ว เพื่อให้มองเห็นว่าเป็นกลุ่มอุดมการณ์เดียวกัน และทำให้เกิดการยอมรับ (กาญจนา แก้วเทพ, 2550: 89-90) ดังนั้น จึงพบการใช้อุดมการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนายทุน ในเรื่องที่ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยม เนื่องจากวิธีคิดแบบทุนนิยมเป็นอุดมการณ์ใหม่ของสังคม ดังเช่น กลุ่มจิตวิทยา ได้ใช้อุดมการณ์จิตนิยมปลุกฝังความคิดเรื่องการแข่งขันเอื้อต่ออุดมการณ์ชัชชนะ หรือกลุ่มดีไววาย ที่ใช้อุดมการณ์รักสุขภาพมาทำให้ร่างกายกลายเป็นต้นทุนการผลิตอย่างหนึ่งเอื้อต่ออุดมการณ์บริโภคนิยม ต่างจากอุดมการณ์ต่อต้านอย่างอุดมการณ์ศาสนา ซึ่งเป็นอุดมการณ์ดั้งเดิมที่สังคมยอมรับมายาวนาน ด้วยเหตุนี้ ในเรื่องที่ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ต่อต้าน จึงไม่นำอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนายทุนมาใช้สร้างความชอบธรรม แต่จะพบในลักษณะของการเผยให้เห็นด้านลบของอุดมการณ์ทุนนิยม

ทั้งนี้ พื้นที่การสื่อสารของหนังสือฮาวทู ได้มีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ในลักษณะของการย้อนแย้ง คือ ใน

กระแสหลักหนังสือชาวทูได้ผลิตซ้ำอุดมการณ์ทุนนิยม ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักของหนังสือชาวทู แต่ในกระแสรองก็มีปรากฏการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ที่มาต่อรองหรือต่อต้านอุดมการณ์หลักเช่นกัน จึงเกิดการปะทะต่อสู้ทางความคิดในพื้นที่ของสื่อชนิดนี้ ทำให้ตระกูลหนังสือชาวทูไม่ได้ผลิตซ้ำอุดมการณ์ทุนนิยมเพียงอย่างเดียว แต่อย่างไรนั้น อุดมการณ์ทุนนิยมก็ยังเป็นอุดมการณ์หลักของวรรณกรรมประเภทนี้ เพราะหนังสือชาวทูเกือบทั้งหมดยังคงทำการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมเป็นสำคัญ นอกจากนี้หนังสือชาวทูยังเป็นเสมือนเครื่องชี้วัดว่าระบบทุนนิยมในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะอย่างไร โดยพบว่า การที่อุดมการณ์ทุนนิยมจะดำรงอยู่ต่อไปในสังคมได้นั้น จะต้องมามีเรื่องของศีลธรรมเข้ามาร่วมด้วย ดังจะเห็นได้จากกลวิธีในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมของหนังสือชาวทู ที่ได้นำอุดมการณ์ด้านศาสนา คุณธรรม ความพอเพียง ฯลฯ มาผนวกเข้ากับอุดมการณ์ของนายทุน ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับที่เหล่านายทุนนำมาใช้กับองค์กรในรูปแบบของบริษัทมหาชน (Corporate social responsibility: CSR) ซึ่งส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการสร้างความชอบธรรมให้ระบบทุนนิยม ว่าไม่ใช่ระบบที่ชั่วร้ายเพียงอย่างเดียวดังที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดการยอมรับจากคนในสังคม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้เขียนควรนำกลวิธีการสื่อสารของหนังสือชาวทูจากผลการวิจัยครั้งนี้ ไปพัฒนารูปแบบงานเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและเชื่อถือในหลักการของหนังสือมากยิ่งขึ้น
2. สำนักพิมพ์ควรเปิดรับงานเขียนรูปแบบชาวทูมากขึ้น เพราะเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยม แต่จะต้องเพิ่มความใส่ใจด้านเนื้อหา เพื่อไม่ให้หนังสือชาวทูเป็นเครื่องมือครอบงำความคิดคนในสังคม
3. ผู้อ่านควรใช้วิจารณญาณในการอ่านหนังสือชาวทู เพราะหลักการแก้ไขปัญหาที่ผู้เขียนแนะนำ อาจใช้ได้ผลเฉพาะบุคคลหรือบางกรณีเท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นการโน้มน้าวให้ผู้อ่านคล้อยตามที่โดยแฝงมาในรูปแบบผู้เชี่ยวชาญ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เพื่อศึกษาประเด็นไปศึกษาอื่น ๆ นอกเหนือจากแนวคิดการจัดตระกูลวรรณกรรม การเล่าเรื่อง และอุดมการณ์ ได้แก่ โดยศึกษาเจาะลึกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งจะช่วยสะท้อนภาพสังคมปัจจุบันได้กว้างขึ้น
2. ควรวิเคราะห์การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ของหนังสือชาวทูในมิติอื่นของหนังสือ นอกเหนือจากการวิเคราะห์จากเนื้อหา ได้แก่ มิติของผู้ผลิต ซึ่งประกอบด้วย ผู้เขียน ผู้จัดพิมพ์หรือสำนักพิมพ์ และมิติของผู้อ่าน เพื่อทำให้ทราบถึงแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังของหนังสือ และผลลัพธ์จากการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ดังกล่าว รวมทั้งทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับหนังสือชาวทูสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของหนังสือชาวทูที่เป็นผลงานของนักเขียนไทยกับผลงานของนักเขียนชาวต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านสังคมและวัฒนธรรม
4. ควรมีการวิเคราะห์สื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากหนังสือที่ให้เนื้อหาแบบชาวทู ได้แก่ นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ รายการโทรทัศน์ เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2550). **มรรควิธีเศรษฐศาสตร์การเมือง (1)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2553). **แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- _____. (2554). **สื่อเก่า-สื่อใหม่: สัญญา อัตลักษณ์ อุดมการณ์**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ; และ สมสุข หินวิมาน. (2553). **สายธารนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ขจิตขวัณ กิจวิศาละ. (2553). **ความหมายของการขัดแย้งอำนาจของสังคมผ่านการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทย ระหว่าง พ.ศ. 2513-2550**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี (นิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จอห์น แม็กซีเวลล์. (2555). **ภาวะผู้นำ 5 ระดับ 5 Levels of Leadership**. แปลโดย วันดี อภิรักษ์ชนากร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- ธนพ เอี่ยมอมรพันธ์. (2554). **ให้เงินทำงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- บัณฑิต อึ้งรังษี. (2552). **30 วิถีเอาชนะโชคชะตา**. พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ปิยะจิต โอสสถานนท์. (2555). **สวยเบ๊ 100 สิ่งเพื่อผู้หญิงคู่มือ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ฮาวทู.
- พรหมมาตร์ ชายสิม. (2551). **100 คนคิด 10 คนทำ 1 คนสำเร็จ**. กรุงเทพฯ: คิดดี.
- พิชัย จาวลา. (2555). **รายหุ้นล้านฟ้าด้วยระบบคิดใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ซิงค์ บียอนด์ บุ๊คส์.
- ภานุมาศ ทองธนากุล. (2554). **การลาออกครั้งสุดท้าย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: อะบุ๊ก.
- แรนดี เพ้าซ์. (2552). **เดอะ ลาสต์เลกเชอร์**. แปลโดย วณิชชา เรซ. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ว. วชิรเมธี. (2552). **ลายแทงแห่งความสุข**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ปรารถนา.
- สง่า ดามาพงษ์. (2555). **กินถูก สุขสง่า**. กรุงเทพฯ: พีเพิลมีเดีย.
- สม สุจิรา. (2551). **เดอะ ท็อป ซีเคร็ต**. พิมพ์ครั้งที่ 49. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ธรรมะ.
- สิริยากร พุกกะเวส. (2555). **ฉันจะเป็นชาวนา**. กรุงเทพฯ: คอมฟอร์ม.
- สุภาวดี จันทวานิช. (2554). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หลี่จื่ออิง. (2553). **ความสำเร็จไม่มีสูตรสำเร็จ**. แปลโดย อนุรักษ กิจไพบูลทวี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ฮาวทู.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอียน ลินตัน. (2554). **สูตรลับการตลาด**. แปลโดย สมพงษ์ สุวรรณจิตกุล. กรุงเทพฯ: เอ็มจีอาร์ 360.
- Giddens, Anthony. (1991). **Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age**. Stanford, CA: Stanford University Press.
- McGee, Micki. (2005). **Self-Help, Inc.: Makeover Culture in American Life**. Oxford: Oxford University Press.